

Tredje Afsnit.

Patronatsforholdet til Frue Kirke.

Ved en den 16. Februar 1876 afholdt Brandtaxationsforretning over Frue Kirke blev selve Kirkebygningen med sit faste Inventarium omvurderet til et Beløb af 730000 Kr., hvorunder dog ikke indbefattedes de i og uden for Bygningen anbragte Kunstværker; Varmeapparat, Gasledning, Orgel, Urværk og Klokker, vare særlig taxerede til 120000 Kr. Da der imidlertid ikke hos Kjøbenhavns Brandforsikring kunde assures et højere Beløb end den hidtil værende Assurancesum 400000 Kr., opstod der Spørgsmaal om, hvorledes der skulde forholdes, for saa vidt angik dels Restbeløbet af Vurderingssummen for Bygningen eller 330000 Kr., dels de oven nævnte 120000 Kr. Efter Foranledning af Konsistorium ytrede Kvæstor sig i Skrivelse af 4. Avg. s. A. om Sagen. Han bemærkede at da Præmien til Kjøbenhavns Brandforsikring kun var 1 pro mille, og den ganske bortfaldt efter 33 Aars Forløb, vilde det være heldigst og mest betryggende, om der her kunde tegnes fuld Assurance; men da Brandfaren for selve Kirkebygningen efter de iværksatte Forbedringer ved Slukningsvæsenet ikke var særlig stor, og da der ved at forsikre det overskydende andetsteds baade maatte erlægges en højere og vedvarende Præmie, troede han ikke, at der var tilstrækkelig Anledning til at lade Kirken bære den derved forøgede aarlige Udgift, og tilføjede, at der, saa vidt han vidste, ikke andetsteds var tegnet Assurance ud over Maximumbeløbet for nogen af Stadens Kirker eller andre offentlige Bygninger, med Undtagelse af det kgl. Theater, der jo i høj Grad var udsat for Ildsfare. I Kirken fandtes følgende faste Gjenstande, som ikke kunde assures i Kjøbenhavns Brandforsikring:

Et Varmeapparat med Tilbehør, vurderet til	24000 Kr.
Gasledningen med Tilbehør.....	6000 —
Til den indre Belysning var anbragt: ved Alteret 4 store Gaskandelabrere af Metal, i Kirkens Underparti 56 Stkr. Gasstativer paa Stolene, i Søjlepartiet 15 nedhængende Gaskroner og paa Galleriet 24 Gasarme m. v., alt taxeret til	15000 —
Orgelet med Tilbehør	25000 —
I Taarnet Urværket af Jærn med Tilbehør.....	12000 —
4 Metalklokker med Tømmerværk	38000 —
	<hr/>
	120000 Kr.

Disse Ting syntes at være mere udsatte for Ødelæggelse eller Beskadigelse af Ild og Vand end selve Bygningen; men Præmien til et inden- eller udenlandsk Selskab vilde ogsaa blive langt højere, vistnok mindst $\frac{1}{4}$ pCt. eller 300 Kr. aarlig. Skulde Patronaterne for Stadens øvrige Kirker beslutte at lade slige faste Gjenstande assurere, hvad der næppe hidtil var sket, henstillede han, om der ikke maatte være Anledning til at gjøre det samme for Frue Kirkes Vedkommende, uanset den deraf følgende store aarlige Udgift.

Konsistorium indsendte denne Erklæring med Skrivelse af 14. Avg. og henstillede, idet det i øvrigt sluttede sig til Kvæstors Udtalelser, Sagens Afgjørelse til Ministeriet. Under 16. Septbr. tilskrev Ministeriet Konsistorium, næst at bemærke, at Frue Kirke kun svarede det forholdsvis ringe Beløb 160 Kr. aarlig i Brandpræmie, at det havde Grund til at antage, hvad særlig de 120000 Kr. angik, at dette Beløb dog maaske vilde kunne faas forsikret billigere end til $\frac{1}{4}$ pCt. her i Landet, og begjærede derfor nærmere Oplysning i saa Henseende. Med Hensyn til de 330000 Kr. bemærkede det, at dette Beløb, da det blandt andet indeholdt en vis Kvotadel af Værdien af Murene, uden Fare maatte kunne reduceres med et tilsvarende Beløb, hvad enten Reduktionen fandt Sted efter et Skjøn, f. Ex. til det halve = 165000 Kr., eller udregnedes paa Grundlag af en speciel Vurdering af Murenes forskjellige Partier. Ministeriet begjærede derfor ligeledes Oplysning om, hvorvidt det ommeldte reducerede Beløb, eller, med andre Ord, Erstatningen med $\frac{33}{73}$ af den Skade, der maatte ramme de Bygningsdele, der ikke vare Mure, vilde kunne erholdes forsikret.

Efter Konsistoriums Begjæring indhentede Kvæstor de fornødne Oplysninger, og gjorde herom Meddelelse i Skrivelse af 11. Jan. 1877. Det fremgik heraf, at med Hensyn til selve Kirkebygningen med dens faste Inventarium vilde „Nye danske Brandforsikrings-selskab“ og „Magdeburger Brandforsikrings Selskab“ tegne Forsikring for de fulde 330000 Kr. mod en aarlig Præmie af 1 pr. mille eller 330 Kr. aarlig, samme Præmie, som betales for de i Kjøbenhavns Brandforsikring allerede tegnede 400000 Kr., dog med den Forskjel, at naar der her var betalt i 33 Aar, bortfaldt den, hvorimod den vedblev hos de tvende andre Selskaber, saa længe den ønskedes assureret. Paa den anden Side gave disse 2 Selskaber en anden Fordel derved, at naar Indtegningen skete for 5 Aar, betales der kun for 4, eller med andre Ord, der gaves for Forudbetalingen en Godtgjørelse af 20 pCt., og naar der tegnede paa 10 Aar af 30 pCt., som Vederlag for de Renter med Rentes Rente, Selskaberne derved indvandt. Med Hensyn til Kirkens øvrige Gjenstande, nemlig Varmeapparat m. v., taxeret til 120000 Kr., viste det sig, at den billigste Præmie krævedes af „Nye danske Brandforsikrings Selskab“. Idet han da henstillede, hvorvidt der skulde tegnes Forsikring for de tvende angivne Værdier, ytrede han, at „Nye danske Brandforsikrings Selskab“ formentlig burde foretrækkes. Fandt man, at Udgiften var for stor for Kirken for begge Beløb, mente han fremdeles, at de løsere Gjenstande, saasom Klokkerne m. v. navnlig ved Lynild vare mere udsatte for Ødelæggelse eller Beskadigelse end selve Bygningen uden Spir.

Efter at Konsistorium ved at indsende Erklæringen til Ministeriet atter havde henstillet Sagen til Ministeriets Afgjørelse, tilskrev dette under 14. Febr. Konsistorium, at det ansaa det for rettest, at de 330000 Kr. ved Kvæstor foranstaltedes forsikret hos 2 Brandforsikrings Selskaber, saaledes at disse i paakommende Tilfælde

hvert med det halve af $\frac{33}{73}$, hæftede pro rata sammen med Københavns Brandforsikring, at Forsikringen af de 120000 Kr. deltes halvt mellem de samme 2 Selskaber og at den aarlige Præmie, der ikke maatte overstige 1 pro mille, for at opnaa Moderation forudbetaltes, dog ikke for et længere Tidsrum end 5 Aar ad Gangen, altsaa med i alt 1800 Kr. Ministeriet tilføjede, at det ikke havde noget at erindre mod, at Assurancen søgtes tegnet hos „Nye danske Brandforsikrings Selskab“ og „Magdeburg Brandforsikrings Selskab“. Om den i Henhold hertil tegnede Assurance gjorde Kvæstor under 5. Marts 1877 Indberetning til Ministeriet og Konsistorium.

— Efter Ansøgning fra Ringeren ved Kirken og i Henhold til Inspektionens Indstilling, har Konsistorium, efter at den nye Søndagsklokke er taget i Brug, under 19. Jan. 1877 bevilget, foreløbig dog kun for et Aar, at der for Ringning til Gudstjeneste paa Søn- og Helligdage tilstaaes Ringeren en Forhøjelse af 60 Kr. 20 Ø., hvilket Beløb udbetales med $\frac{1}{4}$ hvert Fjerdingaar, samt at Betalingen for Ringning til Ligbegængelser med Søndagsklokken og Tolvklokken forhøjes til 12 Kr. af hvilket Beløb Halvdelen tilfalder Kirken og Halvdelen Ringeren, medens Betalingen som forhen vedbliver at være 10 Kr., naar der kun ønskes Ringning med Niklokken og Tolvklokken. Det viste sig imidlertid, at Ringning med Søndagsklokken ved Ligbegængelser krævede flere Mand end forudsat, og Konsistorium bifaldt derfor, efter Indstilling fra Inspektionen, under 30. Juni s. A. følgende Bestemmelser med Hensyn til Ringning ved Ligbegængelser:

1. Betalingen for Ringning med Niklokken og Tolvklokken er ligesom hidtil 10 Kr., hvoraf 6 Kr. tilfalder Kirken og 4 Kr. Ringeren;
2. Betalingen for Ringning med Tolvklokken og Søndagsklokken fastsættes til 15 Kr., hvoraf 6 Kr. tilfalder Kirken og 9 Kr. Ringeren;
3. Betalingen for Ringning med Niklokken, Tolvklokken og Søndagsklokken fastsættes til 16 Kr., nemlig 6 Kr. til Kirken og 10 Kr. til Ringeren.

— Efter Prof. H. N. Clausens Afgang fra Universitetet den 1. Septbr. 1874 konstituerede Konsistorium, som allerede tidligere omtalt (Aarb. 1873—75 S. 328 og 476), Prof. Aagesen som akademisk Værge for Frue og Hvidovre Kirker, indtil en endelig Bestemmelse var truffet med Hensyn til, hvorledes der for Fremtiden skulde forholdes med den Andel af Hvidovre Bys Kirketiende, der hidtil havde været tillagt den akademiske Værge. Til at overveje dette Spørgsmaal havde Konsistorium under 4. Juli 1874 nedsat et Udvalg, bestaaende af Professorerne Aagesen og Goos samt Universitetets Kvæstor, hvilket Udvalg den 24. Marts 1875 indsendte sin Betænkning. Konsistorium indsendte denne under 19. April 1875 til Ministeriet, idet det tiltraadte dens Indstillinger. To Punkter, som Udvalget havde begjæret særlig og snarlig Afgjørelse paa, bleve af Ministeriet afgjorte under 24. Maj, saaledes at det efter Udvalgets, af Konsistorium anbefalede Indstilling bifaldtes, at den fungerende akademiske Værge blev bemyndiget til at udbetale til den den 1. Septbr. 1874 fratraadte akademiske Værge, Prof. Clausen, Kirketienden af Hvidovre By for 1874 med Fradrag af Kanon 44 Tdr. Byg og den halve Landskat, og at af den Indtægt, som den akademiske Værge direkte oppebar af Frue Kirke, de to Tredjedele for Regnskabsaaret 1. Maj 1874—30. Apr. 1875, som Prof. Clausen ikke havde nydt, maatte tillægges den fungerende Kirkeværge, Prof. Aagesen. Med Hensyn til Betænkningens øvrige Indstillingspunkter blev foreløbig intet afgjort. Da imidlertid Prof. Aagesen i Oktbr. 1876 ønskede, at

det ham foreløbig overdragne akademiske Værgemaal skulde ophøre, maatte Konsistorium, eftersom Ministeriet i Skrivelse af 20. Jan. 1875 havde udtalt, at det ansaa det for rigtigst, at den endelige Besættelse af det akademiske Værgemaal blev stillet i Bero, indtil Undersøgelsen af Retsforholdet mellem Universitetet og Hvidovre Kirke var afsluttet, paa ny skride til en Konstitution. Prof. Goos konstitueredes under 21. Oktbr. 1876, og ved herom at gjøre Indberetning til Ministeriet, udtalte Konsistorium det Haab, at Sagen, da den omtalte Undersøgelse fra Universitetets Side var tilendebragt og indsendt til Ministeriet allerede den 19. April 1875, i en nær Fremtid maatte blive afgjort og saaledes Betingelsen for en endelig Besættelse af Værgemaal tilvejebragt.

Den 20. Juni 1877 tilskrev den konstituerede Værge, Prof. Goos, Konsistorium, at Kirkens Regnskab, for saa vidt det vedkom ham, for Regnskabsaaaret 1. Maj 1876—30. Apr. 1877 var blevet afsluttet med et Underskud af 6810 Kr. 71 Ø., hvortil Udgifterne til Søndagsklokken, Assurancer og nye Tæpper navnlig havde bidraget. Dette Underskud havde han midlertidig afholdt af Beholdningen fra Hvidovre Kirke og Kirketienden af Hvidovre By, og begjærede herpaa Konsistoriums Approbation. Han tilføjede — idet han bemærkede, at i det mindste en Del af Hvidovre Kirketiendes opsparede Beløb rimeligvis vilde tilfalde Frue Kirke, naar Ministeriet en Gang fik truffet Afgjørelse i saa Henseende —, at Frue Kirke forhaabentlig i Løbet af Regnskabsaaaret 1877—78 vilde være i Stand til at tilbagebetale til den oven nævnte Beholdning, hvad der nu toges deraf, og at denne Beholdning saaledes kunde blive bragt til den Størrelse, i hvilken den maatte holdes til Disposition for den eventuelle Fordeling. Konsistorium meddelte den begjærede Approbation under 30. Juni. Det tog imidlertid heraf Anledning til i Skrivelse af 2. Juli næst efter til Ministeriet at udtale sit indstændige Ønske om, at Sagen om Hvidovre Kirkes Retsforhold, der nu havde været forelagt Ministeriet i over 2 Aar, i en nogenlunde nær Fremtid maatte finde sin Afgjørelse. Medens Konsistorium paa den ene Side troede, at Sagen fra dets Side ved den af et nedsat Udvalg afgivne og til Ministeriet indsendte Betænkning var saaledes forberedt, at den i sine Hovedpunkter ikke kunde være tvivlsom, medførte den fortsatte Udskydelse af Afgjørelsen baade den Mislighed, at større Summer, hvis endelige Anvendelse var uafgjort, stadig maatte holdes til Disposition, og den, at Bestyrelsen af det akademiske Værgemaal for Frue og Hvidovre Kirker maatte ske ved Konstitution og for et Vederlag, der ikke stod i noget rimeligt Forhold til den Byrde, som derved paalagdes den konstituerede Værge, samt at Universitetet i det hele i en væsentlig Grad gik glip af sine historisk og retlig begrundede Fordele af Patronatsforholdet over Frue Kirke. Konsistorium rettede derfor det indtrængende Andragende til Ministeriet, at det vilde gjøre de fornødne Skridt, for at denne Sag kunde finde en endelig Afgjørelse.

— Efter Inspektionens Indstilling har Konsistorium under 31. Avg. 1876 bifaldet, at der til nye Tæpper i Koret, Midt- og Tværskibet samt under Orgelet anvendtes et Beløb af..... 2150 Kr. 80 Ø.
 at der til nyt Toj til Knæfald om Alteret, Bænke i Skriftestolene o. s. v. anvendtes..... 925 — 50 —
 samt at der til Anskaffelse af et nyt Fløjels Alterklæde med Guldborter anvendtes... 270 — „ —

og under 19. Jan. 1877 ligeledes bifaldet, at der til nye Tæpper i Kirkens Sidegange langs Apostelfigurene anvendtes i alt 417 Kr. 33 Ø.

Under 22. Febr. 1877 har Konsistorium efter Inspektionens Indstilling bifaldet, at der anvendtes et Beløb af indtil 226 Kr., for at der paa Kirkegulvet kunde indrettes Plads for de kongelige Personer paa den af Inspektionen nærmere angivne Maade.

Ligeledes har Konsistorium efter Indstilling under 22. Febr. bevilget, at der anvendtes 35 Kr. til Anskaffelse af et Bord i Kirken til Brug for Kantoren og under 22. Marts, at der anvendtes 135 Kr. 76 Ø. til Anskaffelse af Gardiner for 4 Fag Vinduer i Kirken.

Endelig har Konsistorium ligeledes efter Indstilling bevilget, at der til Eftersyn af samtlige Gasledninger, Anskaffelse af Kuppelbeholdere m. m. anvendtes indtil 280 Kr.

— Da de store Udbetalinger, som Kirken i Decbr. Maaned 1876 maatte udrede for Søndagsklokken og de nye Tæpper, tilsammen henved 8000 Kr., i den Grad havde medtaget den disponible Beholdning, at der næsten intet var tilovers til at afholde de Udgifter, som maatte forefalde, indtil nye Indtægter indkom, navnlig ved Tienden og Landgilden, som først kunde ventes at være indkomne i April Maaned 1877, meddelte Konsistorium under 2. Jan. 1877, efter Indstilling fra den konstituerede akademiske Værge, denne Bemyndigelse til at erholde udbetalt af Kirkens Kapital et Beløb af indtil 4000 Kr., for dermed at afholde løbende Udgifter for Kirken, mod at det af Kapitalen udtagne Beløb atter blev indbetalt, saa snart Regnskabsaarets Indtægter tillode det.

— Konsistorium har under 26. Apr. 1877 bevilget, at Betalingen for Kirkens Belysning og Opvarmning ved 2 Koncerter, som Kirkens Kor i Marts Maaned med Biskoppens Tilladelse havde afholdt i Kirken, bleve eftergivne, samt at fremdeles samme Eftergivelse tilstodes ved Korets Koncert til Fordel for „Syge- og Pensionskassen for Frue Kirkes Kor“.

— Ministeriet har i Skrivelse af 27. Jan. 1877, af Hensyn til det ønskelige i saa vidt muligt at bevare udmærkede eller særdeles fortjente Mænds Gravsteder, saa vel som de Gravminder, der have Betydning som Kunstværker, anmodet Konsistorium som Patronat for Frue Kirke om, idet det har henvist til, hvad der i Reskr. 11. Juli 1828 §§ 1 og 2 er forordnet med Hensyn til Assistenskirkegaardene uden for Nørreport, at foranstalte, at det for Fremtiden iagttages, at der, forinden noget Monument eller nogen Ligsten paa Frue Kirkes Assistenskirkegaard efter sket Indkaldelse borttages fra vedkommende Gravsted, gjøres Indberetning til Ministeriet, ledsaget af Patronatets eller Kirkeinspektionens Ytringer om Mindesmærkets Kunstværd samt af øvrige fornødne Oplysninger, saaledes at Monumentet eller Ligstenen forbliver urørt paa Graven, indtil Ministeriets Bestemmelse er meddelt.

Efter at Konsistorium, foranlediget ved denne Skrivelse, gennem den konstituerede Værge havde modtaget en Indberetning fra den konstituerede Graver ved Assistenskirkegården om nogle Gravsteder og Monumenter, til hvis Vedligeholdelse ingen privat vidstes at være villig eller kunde ventes at findes villig, nemlig Digteren O. J. Samsøes, Konferensraad Hans Koefoeds, Kommandørkaptejn E. W. Stibolts, Etatsraad, Professor Abraham Kalls samt Filosofen Christian Hornemanns, bemyndigede Konsistorium, der fandt, at der paa Grund af Personernes Betydning

og Monumenternes Beskaffenhed ikke burde være Tale om at borttage de sidste og disponere over Pladsen, ved Skrivelse af 2. Juli 1877 Inspektionen til at lade de fornødne Udgifter ved Vedligeholdelsen indtil videre afholde af Kirken.

— Konsistorium har under 21. Febr. 1877 tilladt, at Kirken overtager Vedligeholdelsen af afgangne Krigsassessor Koops og ligeledes afdøde Hustru Gerhardine Augusta Koops Gravsted paa Frue Assistenskirkegaard litr. M. Nr. 24, omgivet med et lavt Jærngitter og forsynet med Marmortavle med forgyldt Indskrift samt en Jærnstol, i det Tidsrum, for hvilket Gravstedet er kjøbt, nemlig indtil den 23. Febr. 1926, mod Erlæggelsen af det dertil i Testamentet fastsatte Beløb af 400 Kr. I Skrivelsen til Boets executor testamenti herom bestemtes den Forpligtelse, som Kirken efter de af Konsistorium fastsatte almindelige Regler paatager sig, saaledes, at den gaar ud paa at vedligeholde Gravstedet i ordentlig og anstændig Stand, med fornøden Reparation og Maling, men uden nogen Fornyelse af Ligsten, Monument ell. desl., samt med Pasning af Træplantning og Buske, dog heri undtaget Fornyelse af Blomster og andre Zirplanter. Idet Konsistorium bemærkede, at disse almindelige Regler vilde komme til Anvendelse paa det omspurgte Gravsted, bemærkede det særlig, at Kirken paatog sig at vedligeholde Forgyldningen af Indskriften paa Marmortavlen saaledes, at denne til enhver Tid var i god og forsvarlig Stand.

Ved at meddele Inspektionen Underretning herom, bemærkede Konsistorium, at der, da det i Skrivelsen til executor testamenti var bestemt, hvor vidt Kirkens Forpligtelse strakte sig, ikke vilde blive Spørgsmaal om Udstedelsen af en saadan Deklaration, som omtaltes i Inspektionens Skrivelse af 14. Febr. 1873, jfr. Univ. Aarb. 1871—73 S. 404, ligesom der ogsaa i Fremtiden, da det fandt, at den her fulgte Fremgangsmaade af formelle Hensyn var rigtigst, vilde blive forholdt i Overensstemmelse hermed.

I afdøde Marschandiser C. J. Schmidts Testamente var der fastsat en Kapital af 200 Kr., som skulde tilfalde Kirken, mod at denne vedligeholdt Gravstedet, indtil Gravskjødets udløb. Konsistorium tilskrev imidlertid under 2. Juli 1877 Kurator i Boet, at bemeldte Gravsted, hvorpaa der fandtes Monument med Marmor-kors og indhugget Marmorplade med forgyldte Bogstaver samt forskellige, temmelig kostbare Planter, og som var omgivet med Jærngitter, ikke kunde vedligeholdes i forsvarlig Stand for Renten af 200 Kr., men, efter de fra andre Legatgravsteder indvundne Erfaringer, mindst vilde udkræve Renten af det dobbelte Beløb, og at Kirken derfor ikke saa sig i Stand til at paatage sig Vedligeholdelsen for den tilbudte Sum.

Konsistorium har under 30. Juni 1877 bevilget, at der af Kirkens Midler anvendes 24 Kr. 58 Ø. til Maling og Istandsættelse af Kaptejn Godskes Legatgravsted og under s. D. bemyndiget Inspektionen til at give Tilladelse til, at der ikke disponeres over afdøde Prof. Meislings Gravsted, saa længe hans efterladte tvende Døtre leve, under Betingelse af, at deres Moders Gravsted fornyes paa regelmæssig Maade samt under Forudsætning af, at begge Gravsteder tilbørlig vedligeholdes af dem.

— Konsistorium har, efter Andragende fra Bestyrelsen for Aalborg Kunstforening, ved Skrivelse af 9. Juni 1877 skjænket den det Exemplar i brændt Ler af Johannesgruppen, som fandtes over Portalen til Frue Kirke, dog saaledes, at det ikke maatte afhændes, og at det, for det Tilfælde, at Foreningen skulde opløses,

hjemfaldt til Kirken. Senere har Konsistorium yderligere skjænket Kunstforeningen en Kasse, indeholdende Brudstykker af Johannesgruppens Figurer samt overdraget den en Reservefigur, der i sin Tid var anskaffet paa Avktionen over Thorvaldsens Efterladenskaber for Kirkens Regning for en Sum af 300 Kr.*). Vederlaget for denne sattes til 75 Kr., dels af Hensyn til, at den havde lidt et Brud paa det ene Ben, og dels fordi den skjænkede brændt Lers Gruppe havde vist sig at være en Del beskadiget. De særlige Udgifter ved Nedtagelsen, som Kunstforeningen selv skulde bære, udgjorde 125 Kr.

— Under 22. Febr. 1877 har Konsistorium bevilget Ringer Johansen 40 Kr. som Sygehjælp.

*) Lindes Medd. 1849—56 S. 1085.